

27 במרץ 2014

לכבוד

מר יצחק אהרונוביץ

השר לביטחון פנים

שלום רב,

הנדון: תזכיר חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מניעת נזקי שביתת רעב), התשע"ד-2014

1. הרינו להגיש את עמדתנו לתזכיר החוק שבנדון. אנו מצטרפים לעמדתם של הארגונים הבינלאומיים, של הסתדרות הרפואית בישראל ושל ארגוני זכויות אדם, המתנגדים להאכלה בכפיה של שובתי רעב.
2. תופעת שביתות רעב של אסירים מציבה אתגרים משמעותיים בפני רופאים ובפני רשויות הכליאה. למרות זאת, קיימת הסכמה במשפט הבינלאומי ובקרב קהילת הרפואה, כי, ככלל, האכלה בכפיה של שובתי רעב בעלי כשירות מנטאלית, אשר הביעו את סירובם לקבלת הטיפול באופן חופשי, הינה אסורה משהיא פוגעת בזכויות אדם והיא מפרה כללי יסוד של אתיקה רפואית. האכלה בכפיה של שובת רעב פוגעת בזכותו של אדם להתנגד לטיפול, בזכותו לאוטונומיה על גופו ובכבודו.
3. העקרון האוסר על האכלה בכפיה של שובתי רעב קיבל ביטוי בהצהרת מלטה של איגוד הרפואה העולמי (WMA) משנת 2006. הצהרה זו קובעת מפורשות כי האכלה בכפיה של שובתי רעב הכשירים להביע את דעתם הינה לעולם אסורה מבחינה אתית:

"even if intended to benefit, feeding accompanied by threats, coercion, force or use of physical restraints is a form of inhuman and degrading treatment".¹

4. הצלב האדום אימץ גם הוא את העיקרון לפיו אין להעניק טיפול בכפיה או להאכיל בכפיה שובת רעב ויש לכבד את בחירותיו של האסיר ואת זכותו לכבוד.² גם ההסתדרות הרפואית בישראל גורסת, כי כל עוד אדם כשיר להביע את רצונו, יש לכבד את רצונו לשבות רעב ואסור לרופא להשתתף בהאכלה בכוח.
5. האכלה בכפיה של אסיר המביע את רצונו שלא להיות מטופל מנוגדת גם להוראות חוק זכויות החולה, תשנ"ו-1996, לפיו חל איסור להעניק טיפול רפואי לאדם בהעדר הסכמה מרצון ומדעת. גם במקרה של מצב חירום רפואי, נדרש הרופא לקבל את הסכמתו מדעת של החולה לטיפול (ראו

¹ World Medical Association, *Declaration of Malta on Hunger Strikers*, 1991, as revised 2006, available at <http://www.wma.net/en/30publications/10policies/h31/index.html>.

² ICRC, *Hunger Strikes in Prisons: the ICRC's Position*, 31/1/2013.

<http://www.icrc.org/eng/resources/documents/faq/hunger-strike-icrc-position.htm>

סעיפים 13-14 לחוק זכויות החולה). בנוסף, החוק קובע את התנאים בהם ניתן לכפות על חולה טיפול רפואי. במקרה שבו נשקפת סכנה חמורה למטופל והוא מתנגד לטיפול רפואי, ניתן לקיים את הטיפול בניגוד לרצון המטופל בכפוף להחלטה של ועדת האתיקה ששמעה את המטופל ושוכנעה, בין היתר, כי קיים יסוד סביר להניח שלאחר מתן הטיפול יתן המטופל את הסכמתו למפרע (סעיף 15(2) לחוק). כמו כן, במקרה של מצב חירום רפואי ניתן לכפות טיפול רפואי דחוף גם ללא הסכמתו מדעת של המטופל, אם בשל נסיבות החירום לא ניתן לקבל את הסכמתו מדעת (סעיף 14(3)).

6. לטעמנו, הוראות חוק זכויות החולה צריכות לחול גם במקרים של שביטות רעב של אסירים משהן נותנות מענה ראוי לדילמה המתעוררת, כאשר נדרשים לאזן בין כיבוד האוטונומיה של הפרט על גופו ובין האינטרס החשוב בדבר הצלת חייו.

7. לאור האמור לעיל, אנו מתנגדים לאפשרות הקיימת בתזכיר החוק להעניק טיפול ובכלל זה האכלה של אסיר שובת רעב בניגוד לרצונו ותוך שימוש בכוח, תוך סטייה מעקרונות חוק זכויות החולה. זאת ועוד, אנו רואים בחומרה רבה את מעורבותם של שיקולים הנוגעים לביטחון המדינה ושלוש הציבור וכן שיקולים הנוגעים לשמירה על הסדר והביטחון בבתי הסוהר בהחלטה על מתן טיפול רפואי והאכלה בניגוד לרצון האסיר. השיקולים היחידים שיש לבחון בהחלטה על מתן הטיפול לאסיר נוגעים למצבו הרפואי, לסכנה הנשקפת לחייו, ולרצונו בקבלת הטיפול. במיוחד חמורה האפשרות הפתוחה בפני בית המשפט להתיר האכלה בכפייה וטיפול בניגוד לרצונו של אסיר שובת רעב על יסוד ראיות חסויות.

8. לטעמנו, כל החלטה על מתן טיפול רפואי, ובכלל זה האכלה או הזנה של אדם, צריכה להתקבל בידי צוות רפואי עצמאי בלבד, בהתאם לחוק זכויות החולה והתנאים הקבועים בו למתן טיפול בהעדר הסכמת החולה. אין מקום למעורבותם של רשויות הכליאה ולאיינטרסים שאינם רפואיים גרידא בהחלטות מסוג זה.

9. לאור האמור לעיל, אנו מתנגדים לתזכיר החוק.

בברכה,

אן סוצ'יו, עו"ד